имтаһан вердийими демирәм. Бурада, мүәллимин гаршысында бүлбүл кими өтән гыз-огланлардан, көзүнү дөйә-дөйә «шпаргалка» көзләйәнләрдән сөһбәт ачмаг истәмирәм. Мәним үрәйими дешән башга сөзләрдир...

Имтаһан вәрәгәси әлимдә, ган-тәр ичиндә, институтдан чыханда фикримдә тәк бирчә шей варды: гардашымын янына йүйүрмәк!...

Мән йүйүрүрдүм. Халам дейәрди ки, ай Хәдичә, бир һирсләнәндә сәнин үзүнү көрмәйәсән, бир дә севинәндә. Яхшы дейирмиш. Лап дәли кими йүйүрүрдүм. Мән һисс эдирдим ки, издиһамлы күчәдә һамы дөнүб архамча бахыр. Йә'гин ки, лап пөртмүшдүм. Бир ердә аз гала машынын алтына дүшмүшдүм. Шофер мәнә ачыгланды. Эһ, бу саат һәр шей мәнә хош кәлирди. Бир ердә дә милисионер фит чалды. Сағ олмуш, ким иди она фикир верән!..

Мустафакилин дәһлизинә дә бир нәфәсә галхдым. Зәнки басдым. Мәнә элә кәлди ки, ичәридә чох ләнк тәрпәнирләр. Зәнки бир дә басдым. Көзләдим. Мәнә элә кәлди ки, бир дәгигә әвәзинә бир саат кечди. Әлими енә дүймәйә узатмаг истәйирдим ки, гапы ачылды. Зиннәт тәәччүблә мәнә бахды.

— Нә олуб, ай бачы?

Мән, о чүр тәһгирдән сонра Зиннәтин енә бурая гайытмасы барәдә нәинки фикирләшмәдим, бу һеч ядыма да дүшмәди. Бунунла икинчи дәфә көрдүйүм, һеч бир кәлмә дә кәсмәдийим гызын мәним севинчимә ортаг олачағына шүбһә етмәдән, ону гучагладым.

— Беш, беш!...

— Нә беш?..

Лакин мәндә чаваб вермәйә вахт һарда иди?

— Гардашым һаны?—дейә ичәри йүйүрдүм.

Рәнкдән-рәнкә дүшән хара парчадан, узун әтәкләри лап ерлә сүрүнән халат кейинмиш Минаны көрәндә бир аз дурухдумса да, даянмадым. О бири отағын гапысына доғру чумдум. Бах индичә Мустафанын бойнуна сарылачағам. Арзун еринә етир, ай гардаш, бачын биринчи имтаһандан беш алды!—дейәчәйәм. Гардашым севинәчәк, үрәйи дағ дөнәчәк. Лакин... гапынын дәстәсиндән тутар-тутмаз, Мина габағымы кәсди. Онун гызыл үзүклү, гырмызы дырнаглы бармағы гырмызы додагларынын үстүнә кәлди.

— Ссс!.. Ятыр.

Элә пешиман олдум, элә гәмләндим ки!.. Мина үрәйимә бир бешачылан күлләси чахсайды, бундан яхшы оларды. О, мәни отаға чәкиб ара гапыны бәрк өртдү. Диванда отуруб узун, әтли гылчаларыны бир-биринин үстүнә ашырды, халатынын әтәйини дүзәлтди вә күлүмсүндү.

— Мән бу күндән сәнин гардашынын режимини дәйишдирмишәм,—деди,—йохса, бу нәдир, кечә сәһәрәчән ишләйир, сән дә тәк отагда галырсан гулағы батмыш кими. Ахшамдан узансын, сәһәр дә, бешдә-алтыда дурсун ишини көрсүн... Аяг үстә нийә дурурсан? Отур дә!

Мән онун янында отурдум, бир әлимдәки имтаһан вәрәгинә бахдым, бир дә она.

(*Арды кәлән нөмрәдә*)

ГОЧАМАН ӘДИБ

Гочаман язычы, әмәкдар мүәллим, нәчиб бир инсан кими халгымызын мәһәббәт вә әһтирамыны газанмыш А. Шаигин анадан олмасындан 75 ил кечир.

Абдулла Шаиг Талыбзадә 1881-чи илдә феврал айынын 12-дә Тифлисдә анадан олмушдур. Кичик яшларындан бәдии әдәбийятла марагланан Шаиг, Шәрг шаирләринин әсәрләрилә янашы рус поэзиясыны да мүталиә эдиб өйрәнирди.

1901-чи илдә Бакыя кәлән Шаиг мүәллимлик фәалиййәтинә башлайыр вә ара-сыра дәрс китаблары языр. Бу китаблардан «Икинчи ил», «Гираәт китабы», «Ушаг көзлүйү» нәзәр-диггәти хүсусилә чәлб эдир. О, һәм дәрс мәшғәләләриндә, һәм дә китабларында габагчыл Азәрбайчан вә рус әдәбийятынын ән көзәл нүмунәләрини тәблиғ эдир.

А. Шаиг бир язычы кими 1905-чи ил ингилабындан сонра танынмаға башлайыр. Онун «Мәктуб етишмәди», «Көч», «Дурсун» кими реалист әсәрләри әдибин өзүнә мәхсус, орижинал үслуба малик олдуғуну көстәрирди.

Зәһмәткешләрин ағыр күзәраныны һәссас бир гәлблә дуян шаирин илк шеирләриндә заманәдән шикайәт, кәдәр мотивләри әсас ер тутур. Бунунла янашы Шаиг бу әсәрләриндә халгын хошбәхт кәләчәйинә бөйүк инамыны да ифадә этмишдир.

Азәрбайчанда Совет һакимиййәти гуруландан сонра Шаиг ени һәятымызы, халгын йүксәк арзу вә әмәлләрини үрәкдән алгышламышдыр.

Шаиг мүхтәлиф илләрдә яздығы «Сәнәт нәғмәси», «Әмәкчи гадынлара», «Самур каналы», «Вәтән нәғмәси», «Сүлһ вә азадлыг дүшмәнләринә» адлы шеирләриндә совет халгынын мәдәни йүксәлишини, бүтүн дүняда сүлһ вә демократиянын енилмәз истинадкаһы олан Совет Иттифагынын әзәмәт вә гүдрәтини тәрәннүм этмишдир.

Шаиг «Гочполад» поэмасында халгымызын өз азадлығы уғрунда апардығы мүбаризә тарихиндән бөйүк ифтихар һиссилә данышыр. Гочполад, Аслан, Күляз кими гәһрәманларын мәрдлийи, чәсарәти вә хейирхаһлығы, көзәл арзу вә әмәлләри инди дә ушаг вә кәнчләримизә нүмунә ола биләр.

Әкәр. Шаиг «Мәктуб етишмәди» һекайәсиндә Бакы фәһләсинин ингилабдан әввәлки ағыр һәятыны тәсвир эдирдисә, «Интиһармы, яшамагмы?» һекайәсиндә Азәрбайчан вә әрмәни зәһмәткешләринин арасындакы гәдим достлугдан бәһс эдирди.

Бакы пролетариатынын мүтләгиййәтә гаршы апардығы мүбаризә А. Шаигин «Араз» романында кениш тәсвир олунмушдур. Араз кимдир? Араз минләрлә йохсул зәһмәткеш инсанлар кими зүлм вә истисмарын бүтүн ағырлығыны чийниндә дашыян фәһләләрдән биридир. О, саһибкарларын һагсызлығына дөзә билмир, Бакы пролетариатынын ардычыл, мүтәшәккил мүбариз дәстәсинә гошулур. Әввәлләр садәлөвһ, ингилабы мүбаризәнин маһиййәтиндән баш ачмаян Араз, чар мәһкәмәләриндәки рүшвәтхорлуғу, саһибкарларын әдаләтсизлийини көрүр, кет-кедә үрәйиндә онлара гаршы наразылыг вә гәзәб һиссләри чошмаға башлайыр. Аразын ингилабы ишдә тәчрүбәләнмәси, онун фәһлә тә'тилләриндә фәал иштиракы инандырычы шәкилдә верилмишдир.

Абдулла Шаиг ушаг вә кәнчләр үчүн дә бир чох мараглы, ибрәтамиз әсәрләр язмышдыр. Онун, ингилабдан әввәл яздығы «Интигамчы хоруз», «Көзәл баһар», «Бир саатлыг хәлифә», даһа сонра нәшр олунан «Вәтән», «Элоғлу», «Илдырым» вә «Нүшабә» п'есләри тамашачы вә охучуларын һүсн-рәғбәтини газанмышдыр.

Гочаман әдиб ушаглар үчүн яздығы һекайә, шеир, п'ес вә тәмсилләриндә садә, чанлы халг дилиндән бачарыгла истифадә эдәрәк, вәтәнә, халга, аиләйә дәрин мәһәббәт һисси оятмаға чалышмышдыр.

Гочаман әдибимиз енә дә языб-ярадыр.

Партия вә һөкумәтимиз Шаигин әдәбийят, инчәсәнәт вә педагожи саһәсиндәки фәалиййәтини йүксәк гиймәтләндирәрәк она әмәкдар инчәсәнәт хадими кими шәрәфли бир ад вермиш, Ленин ордени илә тәлтиф этмишдир.

Әһәд ҺҮСЕЙНОВ.

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası